

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

© Поканевич Ю.В., Липовий О.В., 2010

Розглянуто особливості впровадження інновацій на підприємствах в умовах швидкозмінного зовнішнього середовища, їхній вплив на людину, взаємини в колективі та здатність трудового колективу до сприйняття нового.

Ключові слова: нововведення, інновація, комп'ютеризація, суспільство, колектив, особливість, ідеєздатність, інноваційний конфлікт.

FEATURES OF INTRODUCTION OF INNOVATIONS

In the article the features of introduction of innovations on enterprises in the conditions of quickchanging environment, their influence on a man, mutual relations in a collective and ability of labour collective are considered to perception new.

Keywords: innovation, society, collective, feature, innovative conflict.

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Стабільний та сталий розвиток підприємств та організацій, незалежно від їхньої організаційної структури та форми власності, передбачає постійне впровадження інновацій на всіх ланках виробничого процесу. Це вимагає від менеджерів всіх рівнів під час впровадження нового врахування особливостей впливу надшвидкозмінного зовнішнього середовища, зміни форм і видів інновацій, особливостей їх впровадження з метою отримання найбільшого позитивного ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях багатьох сучасних вчених у різних галузях науки (економіка, педагогіка, конфліктологія) аналізується різновекторний вплив впровадження інновацій на людину, загалом, та персонал підприємства, зокрема, характеризується його як позитивні, так і негативні риси [1-9]. Розглядаючи цю проблему, хотілось би звернути увагу на особливості цього процесу, акцентувавши увагу на факторах, які на це впливають.

Метою статті є аналіз особливостей впровадження інновацій та розроблення рекомендацій щодо досягнення як найпозитивнішого ефекту від цього.

Виклад основного матеріалу досліджень. Масштабні інноваційні зрушення в економіці багатьох країн світу кардинально змінюють характер функціонування та умови розвитку суспільства та поведінку людини-індивіда в ньому. Інноваційні перетворення стосуються всіх сфер людської діяльності та визначаються найрізноманітнішими формами її прояву. Багато вчених підкреслюють, що темпи змін прискорюються настільки швидко, що наша уява за ними не встигає, за останні роки швидкість змін збільшилась настільки, що навіть найсміливіші прогнози не можуть реалістично їх описати. Високорозвинені країни, і насамперед США, Японія, найекономічніше розвинені країни Європи, перейшли до згортання суто промислових виробництв у традиційному їх розумінні і швидкими темпами розвивають високотехнологічні інтелектуальні галузі та сферу послуг. Це наукові дослідження, науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи, управління фінансами та фінансовими ринками, консалтинг в широкому розумінні, інформатика та інформатизація, медицина, освіта, дослідження навколишнього середовища, зокрема в неземних

умовах та багато інших галузей. Дуже висока частка сфери послуг в економіці характерна для постіндустріальних держав. Приміром, частка послуг у ВВП США сягає 80 %, Німеччини – 70 %. За даними Держкомстату, з 2001 по 2010 рік частка послуг у ВВП України збільшилася з 44,7 % до 52,7 % [1].

У сучасних умовах інноваційні перетворення, насамперед, проявляються у кардинальній зміні елементів виробничих систем, створенні нових речовин і матеріалів. Йдеться, зокрема, про заміну механічних і електромеханічних систем електронними системами, про використання міні- і мікроприладів, про створення нових видів матеріалів за допомогою нанотехнологій, про все більше застосування біотехнологій, повсюдну комп'ютеризацію всіх виробничих і управлінських процесів. При цьому спостерігається масова ліквідація виробництв, що відповідали попередньому етапу індустріального розвитку суспільства. На думку П.П. Микитюк [2], такі зміни в співвідношенні старого і нового впливають на звички, переконання і самосприйняття мільйонів людей. Ніколи в попередній історії так радикально і за такий короткий час це співвідношення не змінювалось. Безперервне породження нових знань і їхнє практичне використання докорінно видозмінює інтелектуальне середовище людини, її світогляд. Стиль і форми організації виробництва і соціуму перестають бути стабільними: відбувається інтенсивний процес розширення номенклатури продукції короткострокового і одноразового споживання (наприклад, паперовий одяг, посуд, іграшки), швидко скорочується життєвий цикл товарів, здійснюється масове виробництво товарів, подвійного призначення (наприклад, крісло-ліжка, машина-дім, шафа-стіл тощо), створюються розбірні ігрові майданчики, тимчасові житлові та виробничі будівлі, торговельні центри, які, подібно одноразовому одягу, дають людині розуміння непостійності її середовища.

Все це формує новий спосіб життя, пов'язаний із зародженням суперіндустріального суспільства [3]. Крім того, інтервал між стадіями винаходів та стадіями впроваджень скорочується і прискорюються його темпи. Інформаційно-комунікаційні технології сприяють прискореному впровадженню результатів наукових розробок у виробництво. У літературі [3] існують такі визначення цього процесу: трансіндустріалізація, постіндустріалізація, постцивілізація, суспільство інформаційних технологій. Проте всі ці терміни визначають складний і швидкий процес не просто змін, а радикальної трансформації суспільства й усіх складових його структур. На цей факт звертає увагу американський соціолог Д. Белл [4], який висунув ще на початку 70-х років ХХ ст. концепцію «постіндустріального суспільства». На його думку, збільшення впливу науки на виробничі процеси і пов'язане з цим підвищення значення науково-технічного прогресу, впровадження інформаційних технологій свідчать про нову фазу розвитку суспільства, бо саме впровадження комп'ютерної технології у виробництво започаткувало нову промислову революцію, результати якої безпосередньо стосуються становища індивіда в суспільстві. Зовнішнє прискорення перетворюється в прискорення внутрішнє. «Коли речі починають змінюватись зовнішньо, у нас відбуваються паралельні зміни всередині», – стверджує Кристофер Райт з Інституту досліджень впливу науки на людину. Характер цих змін настільки глибокий, що з прискоренням розвитку індивіда і людству в цілому необхідно бути адаптованими до цих змін.

Все це ставить перед людиною та суспільством проблеми, які потребують вирішення в найближчому майбутньому. З погляду менеджменту, особливо у разі постійного впровадження інновацій, що є необхідною умовою стабільного розвитку в сучасній економіці, перед сучасним керівником під час управління колективом постають нові завдання та виклики, які необхідно вирішувати для успішного досягнення поставлених цілей.

З погляду педагогіки, на думку Г.В. Ільїної [5] «креативність, особлива налаштованість наукового пізнання на новизну призводить до того, що нарощування нового знання стає значимою вимогою. Відповідно ідеєздатність, творчість здобувають нового значення... сам по собі інноваційний характер продукту наукового пізнання є виразом складної і суперечливої природи мисленнєвої діяльності людини. Втім постає питання, чи не є ідеєздатність та вимога саморозвитку задля інноваційної діяльності лише зворотним боком пошуку економічної вигоди, прагненням до забезпечення і підтримки існування чи збільшення власності та влади?» Мотивацією таких інноваційних ініціатив найчастіше слугує вдала ідея і вольовий порив, відчуття виклику і

внутрішня зібраність, що супроводжує це відчуття, прагнення виявити свої здібності, показати себе, довести власну унікальність. Саме такий вольовий порив змушує у питаннях появи та впровадження інновацій акцентувати увагу на особистості, котра є творцем інновації і водночас перебуває під впливом колективу, оточення, суспільства, котре проголосує інновацію як цінність. «Завдяки своїй стратегічній спрямованості індивід прагне нарощувати силу свого інтелекту та індивідуальний потенціал ідеї здатності» [5]. Цей процес саморозвитку має, як відомо, психологічні, а не економічні корені. Крок уперед, зроблений індивідом, може бути повторений іншими, технологія, ним запущена, може бути перейнята шляхом адаптації, тобто інновація перетворюється в суспільний ефект при належній дифузії технології, в міру поширення ідеї. Відповідно, ідеал людини як творця нового, виникає з прагнення людини проголосити власне «Я», пережити так свою неповторність. Проблема інновації в інформаційному суспільстві порушує питання соціокультурного оточення інноваційних процесів, глобалізації та стандартизації. Наростаюча сила інтелекту і прояв цієї сили у формі інноваційного розвитку змушує поставити запитання: що ж розуміти під розвитком суспільства? Чи можна його розглядати як процес розгортання здібностей? Тому «акцент на інновації, що неодмінно призводить до вищезазначеного питання «розгортання здібностей» фактично показує, що сучасне суспільство є готовим так би мовити «розчаклувати» індивіда, «зняти» з нього його абстрактність. Адже вимога інноваційного мислення пов'язана з вимогою ідеоздатності людини» [5].

Але в цьому складному процесі і закладена сама суперечність. На думку багатьох дослідників в галузі конфліктології [6], нововведення суперечливі, оскільки немає абсолютної впевненості в тому, що вони виявляться позитивними та виправданими. Іноді відстрочені негативні наслідки нововведення цілком перебивають його позитивний ефект. Тому інновація нерідко виступає як об'єкт конфлікту. Імовірність конфлікту під час впровадження інновації зростає з низки різноманітних причин. Серед них можна виділити насамперед те, що масштабні нововведення об'єднують велику кількість людей з різними інтересами, що часто спричиняє конфлікти; радикальність нововведення підвищує ймовірність і гостроту інноваційних конфліктів; швидкий процес інновації, як правило, супроводжується конфліктогенами [6]. Помітно впливає на інноваційні конфлікти соціально-психологічне, інформаційне та інше забезпечення процесу впровадження, раціональна організація якого сприяє попередженню конфліктів [7]. Причини інноваційних конфліктів об'єднують в п'ять груп [8]: об'єктивні причини полягають у природному зіткненні інтересів новаторів і консерваторів. Прихильники й супротивники нововведень завжди були, є і будуть незалежними від яких-небудь факторів. Дух новаторства та дух консерватизму попередньо притаманні людині, соціальній групі, людству в цілому; організаційно-управлінські причини полягають у поганій налагодженості політичних, соціальних, управлінських механізмів безконфліктного впровадження й поширення нововведень. За наявності ефективної організаційної процедури своєчасного виявлення, об'єктивної оцінки та впровадження, більшість нововведень знаходиться в застосуванні без конфліктів; інноваційні причини пов'язані з характеристиками самого нововведення – різні за своєю природою нововведення породжують різні за кількістю й гостротою конфлікти; особистісні причини полягають в індивідуально-психологічних особливостях учасників (суб'єктів) інноваційного процесу; ситуативні причини полягають у конкретних особливостях одиначної інноваційної ситуації.

Під час впровадження нововведень виникають суперечності між його прихильниками й супротивниками. Новатори розраховують на поліпшення роботи підприємства, організації, покращення особистої життєдіяльності в результаті впровадження нововведення. Консерватори побоюються того, що життя й робота стануть гіршими. Позиція кожної з цих сторін може бути доволі обгрунтованою. Згідно з дослідженнями [6], більшість конфліктів між новаторами й консерваторами (66,4 %) відбувається під час здійснення управлінських нововведень, кожен шостий – педагогічних, а кожен десятий – матеріально-технічних інновацій. Найчастіше (65,1 %) ці конфлікти виникають на стадії впровадження нововведень. Імовірність виникнення конфліктів під час впровадження нововведень їхніми ініціаторами вдвічі вища, ніж у разі впровадження нововведень керівниками колективів [8]. Доведено, що інноваційний конфлікт має багатомотивований

характер. Спрямованість мотивів опонентів різна. У новатора вони більше суспільно-орієнтовані, у консерватора – індивідуально-орієнтовані. Для консерватора характерні такі мотиви вступу в конфлікт: небажання працювати по-новому, змінювати стиль поведінки й діяльності – 72 %; реакція на критику – 46 %; прагнення настояти на своєму – 42 %; боротьба за владу – 21 %; прагнення зберегти матеріальні й соціальні блага – 17 % [8]. Ініціатором інноваційних конфліктів виступає переважно новатор (68,7 % загальної кількості конфліктів). Як правило, він є підлеглим свого опонента (59 % ситуацій від загального числа конфліктів). Новатор є або прихильником нової ідеї, або творцем чи реалізатором нововведення (64% ситуацій). Новаторам підтримка в конфліктах надається значно частіше (95 % ситуацій), ніж консерваторам (58 %). Мотивування підтримки новатора носить переважно діловий характер, консерватора підтримують частіше з мотивів особистого плану. Відкрита й однозначна підтримка правого опонента здебільшого дозволяє розв'язати конфлікт конструктивно. У разі високого рівня правоти (80–100 %) опонента в конфлікті та наявності підтримки з боку інших людей новатор у 17 разів (консерватор у 3,6 раза) частіше виграє конфлікт, ніж програє [6]. Тобто можна зробити висновок, що чим менше погіршуються взаємини опонентів, тим конструктивніше розвивається інноваційний процес. Сучасні дослідники [9] доволі ґрунтовно вивчені особливості впливу нововведень на взаємини та сприйняття інноваційного конфлікту в трудовому колективі:

- впровадження будь-яких нововведень є великою мірою не технічним, а соціальним і психологічним процесом;
- поспішно впроваджені нововведення зумовлюють більший опір порівняно з нововведеннями, що вводяться поступово;
- чим сильніші негативні емоції, пережиті опонентами один до одного, тим менш конструктивний характер має конфлікт;
- консерватор менше нервує в інноваційних конфліктах порівняно з новатором;
- чим конструктивніша позиція опонента, тим більшою є ймовірність його перемоги в конфлікті;
- якщо опонентів вдається заручитися підтримкою з боку колег, то ймовірність розв'язання конфлікту на його користь зростає;
- чим краще членів колективу інформовано про сутність і особливості нововведення, тим менша ймовірність і гострота інноваційних конфліктів .

Висновки. Безумовно, для стабільного розвитку компанії, особливо в сучасному нестабільному середовищі швидких змін, впровадження інновацій є необхідною умовою. Розглянувши та проаналізувавши підходи сучасних науковців до цього питання, варто зауважити, що найбільше інноваційні процеси впливають на організації, які працюють в умовах невизначеності, на ті, які швидко розвиваються, впроваджуючи нові продукти чи послуги. Важливою особливістю інноваційних конфліктів є їх багатомотивований характер, що спричинений багатьма причинами нерационального характеру (особистісні, соціальні, культурні, поведінкові тощо), а їхній вплив має істотний характер на успішність діяльності організації. Тому перед керівниками всіх ланок постає проблема найповнішого врахування різноманітних факторів впливу на впровадження інновацій на підприємстві.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є пошук нових та вдосконалення існуючих методик ефективного впровадження інновацій ті мінімізації їх негативних наслідків.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua> 2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / П.П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 295 с. 3. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник; за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с. 4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М., 1999. – 246 с. 5. Ільїна Г.В. Ідентичність як умова інноваційної діяльності [електронний ресурс] – Режим доступу :

<http://www.apsu.org.ua/ua/information/press/5986/> 6. Конфліктологія : навч. посіб. / [Л.М. Ємельяненко, В.М. Петюх, Л.В. Торгова, А.М. Гриненко] ; за заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. – К. : КНЕУ, 2003. – 315 с. 7. Красовский Ю.Д. Организационное поведение : учеб. пособие [для вузов] / Ю.Д. Красовский. – М. : ЮНИТИ, 2001. – 472 с. 8. Анцупов А.Я. Конфликтология : учебник [для вузов] / А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 551 с. 9. Конфликтология : учебник [для вузов] / В.П. Ратников, В.Ф. Голубь, Г.С. Лукашова и др. ; под ред. В.П. Ратникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 512 с.

УДК 330,331.1:339.9

Л.О. Саталкіна, В.В. Лакіза
Національний університет “Львівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

© Саталкіна Л.О., Лакіза В.В., 2010

Проаналізовано особливості фінансування інноваційних проектів у розвинених країнах. Також обґрунтовано необхідність впровадження інновацій і важливість їх для розвитку економіки. Одним із важливих аспектів є необхідність і важливість використання досвіду фінансування інновацій у розвинених країнах для економіки України.

Ключові слова: інновації, податкові пільги, пільгове кредитування, дослідницько-інженерні розробки, венчурний капітал, венчурний фонд.

PECULIARITIES IN FINANCING OF INNOVATION SPHERE IN DEVELOPED COUNTRIES

In this article were analyzed the peculiarities of innovation financing in developed countries. In this article is also explained the necessity of innovation providing and its importance for economy development. One of the most important aspects of the article is the necessity of using the experience of developed countries in innovation financing for Ukraine.

Keywords: innovations, tax benefits, credit benefits, research and engineering developments, venture capital, venture fund.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні основні акценти переміщуються на завдання прискореного інноваційного розвитку, переходу до економіки, що ґрунтується на знаннях. Саме інноваційний шлях розвитку економіки забезпечує оновлення технологій, товарів і послуг, ефективне використання науково-технічного потенціалу і стимулювання його підвищення. Сфера нових технологій характеризується значним попитом на фінансові ресурси. Особливої актуальності ця проблема набуває в Україні. Для її вирішення доцільно використовувати досвід розвинених країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за проблемою. Через те, що проблема інноваційного розвитку, а відповідно і ефективного фінансування інновацій, набуває важливого значення, все більше вчених цікавляться цим питанням. З'являються нові публікації стосовно цієї